

Sergüzeř

Samipaşazade Sezai

Samipaşazade Sezai

SERGÜZEŞT

ISBN 978-625-94658-4-5

© 2024, TALEP YAYINCILIK

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Talep Yayıncılık Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: Haziran 2024, Ankara

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara
Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 71685

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33

Yenimahalle/ANKARA

Yayınevi: 0312 990 10 15

İnternet: www.talepyayincilik.com

E-ileti: info@talepyayincilik.com

WhatsApp Hattı: 0501 043 69 30

Samipaşazade Sezai

Samipaşazade Sezai, 1859 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. Tanzimat devrinin ileri gelen isimlerinden, Osmanlı Devleti'nin ilk Maarif Nazırı (Eğitim Bakanı) Abdurrahman Sami Paşa ile Paşa'nın ikinci eşi olan Dilarayış Hanım'ın oğludur.

Samipaşazade Sezai, babasının Taşkasap'taki konağında özel eğitim gördü. Konaktaki eğitim yıllarında Farsça, Arapça, Fransızca, Almanca; daha sonra Londra'da görev yaptığı dönemde de İngilizce öğrendi. 20 yaşına kadar resmi bir görev almayarak edebiyat konusundaki bilgilerini artırmayı tercih etti.

Maarif başlıklı ilk yazısı 1874 yılında *Kamer* adlı gazetede yayımlandı 3 perdelik bir piyes olan *Şir* isimli ilk eseri 1879 yılında yayımlanmıştır. Babasının ölümünden sonra ise Londra elçiliği ikinci katipliğine atanmıştır.

Londra'da kaldığı yıllarda İngiliz ve Fransız edebiyatını yakından izleyen Samipaşazade Sezai, 1885 yılında elçilik görevlerinin şapka giymesi yasağına uymadığı için elçilik kadrosundan azledilerek İstanbul'a döndü.

Samipaşazade Sezai, 1885-1901 yılları arasında İstanbul'da yaşadığı ve edebi açıdan verimli bir dönem geçirdi. Abdülhak Hamit ve Recaizade Ekrem ile yakın dost oldu. 17-18 yaşlarında tanıştığı Namık Kemal ile sürekli mektuplaştı.

Diğer Tanzimat yazarları gibi çok sayıda eser vermeyen Samipaşazade Sezai bir roman, iki küçük hikaye kitabı, hatıra ve seyahat yazıları yazmıştır. 1888 yılında bir paşazade ile cariye'nin aşk öyküsünü anlattığı *Sergüzeşt* adlı romanı yayımlayarak Şemsettin Sami, Namık Kemal ve Ahmet Mithat Efendi'den sonra Türk edebiyatının ilk romancıları arasına girdi.

Samipaşazade Sezai'ye 1927 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kararı ile Hidamat-ı Vataniye Tertibi'nden maaş bağlandı. 26 Nisan 1936 yılında İstanbul'da vefat etti. Cenazesi Göksu'daki aile mezarlığına, yeğeni İclal'in yanına defnedildi.

Edebi Kişiliği

Samipaşazade Sezai, ilk eserini Namık Kemal etkisinde yazdığı *Şir* adlı eseri ile tiyatro oyunu alanında vererek roman, hikaye, hatıra, sohbet, makale ve şiir ile üne kavuştu.

Tek romanı olan *Sergüzeşt*, bütünüyle esaret konusunu işleyen ilk roman olarak Türk edebiyatında yer aldı; kölelik ve cariyelik sisteminin eleştirildiği roman onun en ünlü eseri oldu. Kitap Besim Ömer Paşa tarafından Fransızcaya çevrilmiştir.

Romanın getirmiş olduğu ünle hikayeci yönü gölgede kalmış olsa da hikayecilik yönü çok güçlü bir yazardı. Küçük olayları konu alan hikayeleri ile kısa hikaye türünü, Türk edebiyatına soktu.

Tanzimat döneminin en genç yazarı olan Samipaşazade Sezai *Küçük Şeyler* adlı kitabı ile Servet-i Fünun yazarlarını etkilemiştir. Namık Kemal'in etkisiyle birçok hikayesinin dilini süsledi, uzun cümleler kullandı. Yazılarında romantizm ile realizmi birleştirdi. "Sanat için sanat" anlayışı ile eserler veren yazar konularını her zaman yerli hayattan seçti.

I

Rus kumpanyasının Batum'dan gelen bir vapuru Tophane'nin önüne yanaştığı zaman, denizin üzerinde sabırsızlıkla bekleyen birkaç kişi, sandallardan vapurun içine atılmışlardı. Bunlardan birisi uzun boylu, geniş omuzlu, seyrek siyah bıyıklı, etekleri ayaklarına kadar uzun, beli pek dar bir Çerkes paltosu giymiş; başında kendi kavminin kalpağı, elinde bir gümüşlü kırbacı olan Çerkes'e:

- Sergüzeşt Safa geldiniz. Cariyeler nerede?

- İşte burada...

- Kaç tane?

- Üç...

- Güzel mi?

Çerkes esirlerin birini göstererek:

- Şu mavi gözlere bak. Bir paşa buna bir hazine verir.

Çerkes'le bu herif bir sandala, cariyeler de ötekine binerek Tophane iskelesine doğru vapurdan açıldılar. Çerkes'le birlikte bulunan ve çok iri yapılı olan bu adam, Hacı Ömer adında bir esirciydi. İnsan ticaretinin duygusuz yüreğine verdiği acımasızlık, yüreğinin o büyük, yuvarlak gözlerine yansıttığı bir tür vahşilik etkisiyle bakışı kaplana benziyordu. Geniş anlamıyla kendisinin de içinde bulunduğu insanlığın, kendi çıkarlarından başka, bir kısmının başına gelen felaketten üzülmeyen; bir şarkıcının sesiyle bir kızın ağlaması, bir sazın sesiyle paha biçilmez bir güzelin yalvarışları arasında bir ayırım yapmazdı. İnsanlık görevlerinden iki şeye kutsal bir değer verirdi. Biri, ticaretini geliştirmek amacıyla odasının duvarına asılan kırbacı; öteki, evine giren zayıf yaratıkların kimsesizliği.

Sandalın içindeyken o büyük, yuvarlak gözleriyle Çerkes'e bakarak ve birer küçük yelpaze kadar büyük olan ellerini sallat-

yarak, esirleri pazarlık ediyordu. Pazarlık yolunda gitmeyince, kırk beş elli yaş arasında olduğunu gösteren ve siyahtan çok, kirli bir renge çalan kır sakalıyla esmer yüzündeki bir iki kaba buruşukluk, tiksindirici bir hal alırdı.

Halayıkların¹ ikisi on altı, on yedişer yaşlarında, Kafkasya'nın iki parlak güzellik mahsulü idi. Üçüncüsü tahminen dokuz yaşında bir küçük esir idi ki, saçlarıyla kaşlarının arası biraz yakınca, ağzı pek küçük, yuvarlak omuzlarına oranla beli incecik, hele o siyah gözlerde zekâ parıltısı sonsuz bir tatlılık gösteriyordu. Üstad bir el ile ölçülü çizgileri çekilmiş, fakat rengi verilmemiş bir resimdi. Çünkü küçücük dudakları pek renksiz, bakılmamaktan saçları seyrek, sefalet ve yol sıkıntılarının etkisiyle rengi uçuk, gözlerinin çevresi ince bir siyah daireyle çevrilmiş; bakışında, kafesin içine konulmuş bir kuşun ara sıra gökyüzüne bakışını andırır gizli bir hüznün ve üzüntü görülüyordu. Bu küçük kızın üzerinde dar ve baştan ayağa kadar ilikli bir Çerkes paltosu, başında küçük eski bir kalpak vardı.

Sandallar kıyıya yanaşarak bu kızları bir eve götürdüler. Eve girdikleri zaman, esircinin karısı karşılayarak, "Bu ikisi güzel! Bu küçük kız, hastalıklı bir şeye benziyor. Bunu buraya ölsün diye mi getirdin?" dedi.

Hacı Ömer, "Biz de bunu bin liraya almadık ya! Tam Yüksek Kaldırım'daki Mustafa Efendi'nin karısının istediği gibi bir küçük..." cevabını verdi. O gece Çerkes o evde kalarak, üç gün beğenmeye bağlı olmak koşuluyla üçünün de pazarlığı bitti.

Bu evde kızlar geceleri bir odaya toplanıyor, birbirleriyle konuşuyorlardı; fakat çok gülmek, Çerkesçe konuşmak yasaktı. Bir müşteriye gidip de her ne sebepten dolayı olursa olsun beğenilmeyerek gelen esirlere on, on beş kırbaç vurulurdu.

Bu eve gelişlerinden birkaç hafta sonra bir sabah, Hacı Ömer o küçük esir Çerkes'e, "Haydi kalk, gideceğiz." dedi.

1 Kadın köle.